

ЮМИ
МАЦУТОИ
**ГОЛЯМАТА
ВЪЛНА
В КАНАГАВА**

БИТКАТА НА САМУРАЙСКИТЕ
КЛАНОВЕ

ГОЛЯМАТА ВЪЛНА В КАНАГАВА

Битката на самурайските кланове

Автор Юми Мацутои

Превод Горанка Цветкова

Издателство „Паритет“, София

256 стр.

В края на XVI и началото на XVII век в Япония има жестоки междуособни войни, в резултат на които принц Токугава Иеясу установява надмощие над съперниците си и създава велика империя, в която потоците му управляват повече от двеста и петдесет години. В борбата си срещу непокорните провинциални принцове той разчита на самураите – съсловие воители, подобно на рицарското съсловие в Европа. Самураите имали свой собствен кодекс на честта (Бушидо – „Пътят на воина“, което произхожда от другото име за самурай – буши), основан върху ученията на дзен будистката школа.

В тази книга един от главните герои, чийто прототип е Такуана, велик фехтовач от обкръжението на принц Иеясу, служи като пример за типичен самурай, който благочестиво спазва кодекса Бушидо. Този кодекс се отнася както за любовните, така и за семейните отношения.

Книгата е илюстрирана с древни японски гравюри.

Всички права са защитени. Никаква част от тази книга не може да бъде възпроизведена в каквато и да е форма без писменото разрешение на притежателя на авторските права.

**За поръчки на книги от сайта
www.paritybg.com – 20% отстъпка**

ISBN 978-619-153-534-7

Съдържание

Предисловие	5
Върхът на планината	7
Двама стражи в есенната градина	18
Слива цъфти в горската пустош	27
Ивица гора на планински склон	41
Лунен изгрев за двама	57
Полско цвете в заревото на залеза	71
Майски дъждове	87
Планински рози	97
Дим от свещ	109
Стон на вятър в дървесата	126
Утрото на свежия сняг	142
Огледалото на реката	152
Лястовици ронят бучици пръст	174
Полет на врана над дъгата небесна	189
Боров клон над студена вода	197
Вопъл на елен	212
Заглъхващият грохот на водопада	225
Капки роса	237
Всичко, което постигнах	247

Предисловие

В края на XVI – началото на XVII век в Япония се водят ожесточени междуособни войни. В резултат княз Токугава Иеясу (послужил като прототип на Княза в тази книга) успява да победи съперниците си и създава велика империя, в която потомците му управляват повече от двеста и петдесет години.¹

В борбата си с непокорните провинциални князе той разчита на самураите – воинско съсловие, подобно на рицарското съсловие в Европа. Самураите имали свой кодекс на честта (кодекс Бушидо, от другото име на самураите – буши), основан на учението на будистката секта Дзен. Наред с понятията за военен дълг, лична чест, саможертва, благородство на делата, кодексът Бушидо предписва на самураите специално отношение към живота и смъртта в духа на заветите на Буда. Освен това в правилата на Бушидо се говори за любовната етика на самурая, за взаимоотношенията му с любимата или съпругата.

Благодарение на тези правила поведението на самураите в много отношения превъзхождало дори най-добрите образци на „рицарско поведение“, познати ни в Европа. В тази книга един от главни-

¹ Токугава Иеясу (1542–1616) е японски самурай и шогун, основател през 1603 г. на династията и Шогуната Токугава, въпреки че фактически владее Япония от 1600 г. – след битката при Секигахара. Официално управлението му приключва през 1605 г., но Токугава продължава да упражнява властта си чрез т.нар. „монашеско управление“ чак до своята смърт. – Бел. прев.

те герои (Такено, чийто прототип е Такуан, велик майстор на меча от обкръжението на княз Иеясу) е пример за типичен самурай, предан на своя княз и свято спазващ кодекса Бушидо, включително в отношенията със своята любима, а след това и съпруга (Йока).

В заключение трябва да споменем средновековната японска литература. Тя се отличава с дълбока лиричност, присъща най-вече на поезията. Характерните за нея кратки стихотворения са пълни с проникновени описания на най-фините човешки чувства и трогателни природни картини. Любовното ухажване в Япония започвало с пращане на стихове на любимото момиче, което отговаряло също със стихове. По тези поетични послания младите хора си съставяли мнение за вътрешния свят на другия.

Така поезията заемала огромно място в живота на японците, което също е намерило отражение в тази книга. Нейните герои често използват стихове (основно от японския поет Мацуо Башо², макар и живял малко по-късно от описваната епоха) в речта и посланията си – и това не е прищявка на автора, просто така е било в средновековна Япония.

² Мацуо Башо (1644-1694) е най-известният поет от периода Едо в Япония. Още приживе той става кумир за стотици хиляди читатели, а творчеството му предопределя развитието на хайку поезията поне за следващите три столетия. През 1806 г. е обявен от императора за Божество на летящите звуци (Hion tyojin), а по повод стогодишнината от рождението му е честван като божество в шинтоистките храмове. – Бел. прев.

Върхът на планината

Море и суша се смесвали в залива на Дракона. Морската вода изпълвала големите и малките пространства между скалите и каменистите плитчини; някъде кипяла, вихрела се във водовъртежи и се разлитала в пръски, другаде стояла почти неподвижно. Различен бил и цветът на морето: от белезникав със сив оттенък във водовъртежите между камъните до виолетов със сини ивици на изхода от залива към Океана.

Там имало много риба и миди, но уловът им бил опасно занимание не само поради особеностите на Драконовия залив, но и защото Океанът прекалено често и страховито напомнял за себе си. Рибарското селище, сгущено на миниатюрно късче бряг под надвесената над него планина, било унищожавано много пъти от яростта на Океана, но всеки път било възстановявано, и оттук към морето тръгвали лодки. А на брега оставали жените, децата и старците. Зад своите делнични занимания и разговори те криели обичайния страх на очакването.

* * *

Онази сутрин старият Сан повел Такено към самия връх на планината, което удивлявало и развеселявало момчето – та възрастните никога не ходели натам, катеренето по високото било детско забавление. Такено решил за себе си, че старецът си е такъв чудноват, и в селото пак ще му се смеят; от друга страна обаче, момчето не разбирало защо хората, когато пораснат, престават да се изкачват на върха и се лишават от това удоволствие.

Да се отиде в планината със стареца било весело – Такено скачал по камъните с лекота, изпреварвайки много Сан, после се връщал при него да му покаже къде е най-удобно да мине, и пак избързвал напред. Единственото, което му досаждало, било бавното изкачване – докато вървели заедно със стария човек, Такено можел три пъти да се изкачи до най-високото и да се върне.

Когато се добрали до върха, Сан седнал на земята, кръстосал крака и обърнал лице към слънцето, изгряващо над хоризонта. Старецът мълчал и момчето се отегчило. От нямане какво да прави започнало да събира дребни камъчета и да измеря един хилав храст, по чудо израснал на стръмния планински склон.

– Този храст не ти ли изглежда прекрасен? – чул се гласът на стареца.

Такено живо се обърнал към него.

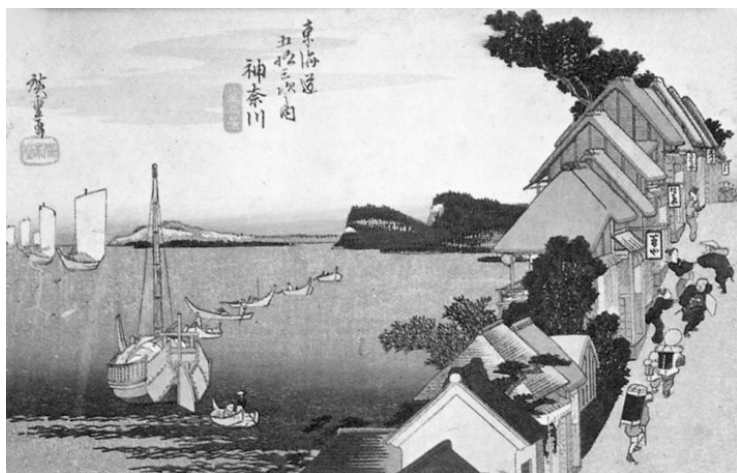
– Прекрасен ли? Какво говорите, дядо Сан! – и усетил се, че е отговорил прибързано и неучтиво, веднага добавил:

– Прощавайте, не разбрах въпроса ви, уважаеми дядо Сан.

– Ако не си го разбрал, аз няма да успея да ти го обясня. Думите ми ще стигнат до ушите ти, но не и до сърцето ти. Да слушаш, да разбираш, да осъзнаваш, да предчувстваш – това са четирите степени на познанието, от които ти си преминал само две, но дори на втората все още стоиш нестабилно.

Момчето изслушало снизходително тази неразбираема тирада.

Сан избърсал сълзящите си от ярката светлина очи и казал:

Село край морето

– Впрочем много от възрастните жители на нашето село също са само на втората степен на познанието, и то нестабилно... Как мислиш, защо са нарекли този залив Дракона?

– Защото отгук, отгоре, скалите и камъните на залива приличат на люспест гребен на гърба на огромен дракон – изстрелял Такено заучената фраза.

Сан се закашлял саркастично.

– Да, да, тези думи ги повтарят всички! Едва проговорили, децата започват да твърдят, че заливът е като гърба на огромен дракон. Запомни, Такено, закоравелите истини са подобни на здрави празни стени – те предпазват от опасностите на външния свят, но не ни позволяват да влезем в този свят.

– През стената може да се прескочи, скъпи дядо Сан, или да направиш врата в нея – възразил Такено.

Старецът се засмял.

– А ти защо не премина през стената, Такено? Тогава щеше да видиш, че да сравняваш скалите и камъните на залива с гребена на драконов гръб, означава да ги принизяваш. Всеки от тези камъни е неповторим и прекрасен, всеки от тях има собствена душа. Можеш цял живот да гледаш един-единствен камък, ден след ден – и ако след петдесет години разбереш поне една хилядна част от онова, което съставлява душата му, считай, че не си живял напразно на този свят.

Момчето кимало в знак на съгласие, наблюдавайки с крайчеца на окото рибарските лодки, разпънали платна върху голямата вода на Океана.

Сан проследил погледа на Такено и също погледнал платната.

– Днес рибата се лови най-добре в Океана – промърморил старецът. – Лодките са напуснали залива.

– Течението се е променило – обяснило момчето и пак се усетило, че е нарушило правилата на учтивостта, тъй като подобно изказване предполагащо невежество на събеседника и превъзнасяне на собствения му ум. Дори сред равни това било неучтиво, а още по-малко се допускало в разговор с по-възрастни.

Но дързостта на момчето се харесала на стареца. Сан се засмял и дръпнал Такено за полата на дългата му ленена дреха.

– Нямаш търпение да кажеш какво мислиш, нали, момче? Ще ти е трудно с хората. Хармонията на нашия малък свят лесно може да бъде разрушена само с една невнимателна дума. Рано или късно обаче ще трябва да направиш избор: или да се подчиниш на този малък свят и да спазваш всичките му закони, или да въстанеш против него... Изплаши ли се, Такено? Оказва се, че за да минеш през стената се иска храброст, а?

– Да, уважаеми дядо Сан – момчето се поклонило ниско на стареца, мислейки си, че в селото явно неслучайно гледат на него с подозрение.

– Течението се е променило – повторил старецът и лицето му станало много сериозно. – А на мен цяла нощ не ми се спеше, и сега ме мъчи безпокойство. Не забелязваш ли нещо необичайно, Такено?

Момчето огледало внимателно залива и брега, вслушало се в шума на прибойа, обърнало буза към вятъра и накрая вдигнало поглед към небето.

– Не, дядо Сан.

– Днес денят е ясен и тих, вятърът е съвсем лек, безобиден, не се вижда и облаче на хоризонта; никъде няма тревожни знаци. Това би казал ти, момче, ако не се въздържиш за трети път тази су-

трин да нарушиш приличието в разговора – казал Сан. – Прав си, нашето зрение, осезание и слух днес не дават повод за тревога. Има обаче и вътрешно чувство, а то е по-остро от външните усещания. Говорих за това на нашите рибари, когато на разсъмване се готвеха да излязат в морето, но те само ми се присмяха. Въпреки уважението към бялата ми коса, на мен често ми се присмиват.

Момчето се смутило и свело поглед. Старецът се изсмял кратко и безрадостно.

– Знаеш ли какво ми отвърнаха рибарите? „Уважаеми Сан, благодарни сме ти за предупреждението“ – и продължиха да събират такъмите си. А докато се отдалечавах, чух как един от тях процеди през зъби: „Просветленият Сан“. И всички се разсмяха: да, не приличам на Буда.

– Извинете, дядо Сан, но какво чувствате, от какво трябва да се боим? – почтително попитало момчето, обзето от любопитство.

– Ако наистина бях просветлен, щях да ти кажа от какво трябва да се боиш. Но тъкмо там е бедата, че усещам опасността, но не знам откъде ни грози. Това може да е просто старческа мнителност. Може би... Но рибата отиде от плитката в дълбоката вода, и раците изчезнаха незнайно къде; днес не видях рибарите да вадят раци.

– Какво трябва да правим, дядо Сан?

– Да чакаме. Когато не можем да направим нищо, ни остава единствено да чакаме. Седни до мен момче. Най-добрите качества на мъжа са търпението и спокойствието.

* * *

Да се седи на твърдата камениста земя било много неудобно; при това слънцето печело безмилост-

но, а сянката от широката сламена шапка покривала само раменете, но не и гърба и гърдите. Дрехата на Такено се нагорещила, и той се чувствал така, сякаш са му сложили горещи камъни на корема и кръста.

Устата му пресъхнала, бил страшно жаден, но не се бил сетил да вземе вода със себе си, когато тръгнал към планината. Сан също нямал вода, но него сякаш изобщо не го мъчели нито жажда, нито жега: старецът седял неподвижно на ужасния пек и дори не се вардел от досадните мухи, появили се незнайно откъде на планинския връх.

Такено на три пъти понечвал да попита не е ли време да поемат обратно надолу, но всеки път потискал в себе си този порив, защото бил решил твърдо да изчака старецът сам да предложи да се върнат в селото.

Такено въздъхнал шумно, опитвайки се да привлече вниманието на стареца и да го накара да говори. Сан обаче повдигнал леко върха на дясната си длан – или за да въздържи момчето от излишно бърборене, или за да го призове да изчака още малко.

Момчето си помислило с тъга колко весело бил започнал този ден и колко унило продължил. Въздъхвайки отново, то се навело, подпряло ръце на коленете на кръстосаните си крака и скоро задрямало...

Събудил го силен порив на вятъра, който едва не отнесъл шапката от главата му. Такено я сграбчил и уплашен от внезапното събуждане, бързо се огледал: денят бил все така ясен, но спокойствието, което се разливало допреди малко в природата, било изчезнало. Първият порив на вятъра бил последван от втори, после от трети, всеки по-силен от предния; после вятърът задухал с нарастваща сила, докато не достигнал такава мощ, че Такено, уплашен да не излети

от планината, се хвърлил ничком на земята, пъхнал шапката под гърдите си и вкопчил ръце в камъните.

– Дядо Сан! Дядо Сан! Какво е това? – закрещял ужасен.

Възрастният човек, също проснат на земята, се обърнал към него и с тънък старчески глас извика в отговор:

– Дръж се и гледай!

Минало малко време, и вятърът утихнал. Такено се изправил на колене и погледнал към Океана. Предишното спокойствие било отстъпило пред бурята – издигали се високи вълни, блъскали се една с друга и се разпръсквали. Рибарските лодки били изтикани от откритото море до входа на залива; всички били спуснали платна и плавали с весла, мъчейки се отчаяно да се измъкнат от урагана.

Изведнъж близо до Такено се чул странен шум. Момчето зяпнало от удивление: повяхналият храст на планинския слон се изтръгвал сам от земята, разхвърляйки камъните с корените си; клонките и листата му треперели.

– Дядо ... – искал да каже Такено, но в този момент затреперила и планината, след което плавно се залюляла от една страна на друга.

Момчето се претърколило по гръб.

– Земетресение! Земетресение, дядо Сан! – завикало отчаяно.

– Не се бой, това не е тук, далече е – казал старецът. – Само вълните му стигат дотук. Вълни, които предизвикват страх... Ето какво чувствах, ето защо имаше страх на сушата и в морето.

– Планината няма ли да падне? – прекъснал го Такено, напълно забравил за приличието и сдържаността.

– Тази планина стои от началото на времето. Преживяла е много удари и не се е сринала – проговорил Сан със снизходителна усмивка. – Но ако все пак ѝ е писано да падне, това, разбира се, няма да е, когато са се качили на нея старец и момче. Не е издържала безброй години, за да дочака точно този момент... Не бой се, казвам ти; не се страхувай и гледай към морето.

Рибарите продължавали да гребат към брега. „Не е ли било по-добре за тях да останат в Океана и да изчакат вълнението там? В залива на Дракона е опасно да се плава и при хубаво време“, искал да попита Такено, но се поколебал.

– Не – поклатил глава Сан, сякаш прочел мислите му, – това не е буря. Гледай!

В Океана се появила Голямата вълна. Била толкова грамадна, че цялата вода от самото дъно се издигнала нагоре, разкривайки морските дълбини. Тя се носела стремително към брега и вече се чувал нарастващият ѝ рев, в който потънали многогласият вик на рибарите, а заедно с него и виковете на хората в селото.

Сърцето на Такено спряло да бие, той не можел да помръдне, не можел да продума. Имал чувството, че още миг и ще умре.

Старецът го прегърнал силно.

– Гледай, гледай – шепнел той.

Голямата вълна настигнала рибарите, когато влезли в залива. Лодките им потънали в гигантската океанска паст пред Вълната; една от тях се разбила в камъните, и Такено видял как водата поела и разпръснала човешки тела. В следващия миг Голямата вълна ударила с цялата си мощ наклонените лодки, и те се изгубили от поглед.

Голямата вълна